

Ce este educația Montessori?

TEORIA MONTESSORI

Educația Montessori urmărește un scop ambițios: să ajute la dezvoltarea copilului într-o ființă umană adultă completă, confortabilă cu sine, cu societatea și cu umanitatea în ansamblul ei. În timp ce abordarea tradițională a educației - care predomină în zilele noastre - rămâne concentrată pe transmiterea unor blocuri prescrise de cunoștințe, abordarea Montessori se concentrează pe susținerea și sprijinirea procesului natural de dezvoltare a ființei umane. Acest lucru se realizează prin înțelegerea faptului că ființa umană complet dezvoltată are, astfel, o mai mare predispoziție către a învăța lucrurile de care are nevoie pentru a deveni un membru integrat în societate, care contribuie corespunzător. Esența ființei umane - dezvoltarea caracterului și integrarea personalității în ansamblu - sunt abordate, tradițional, ca valori care trebuie insuflate în copil. Rezultă, astfel, copii care sunt plictisiți sau stresați și o societate cu niveluri de boli mintale în creștere.

Astăzi, ca și acum un secol, educația este văzută, pe bună dreptate, ca un mijloc de a ataca sărăcia, inegalitatea, comportamentul anti-social și alte tare ale societății. Înainte de naștere, embrionul își ghidează propria dezvoltare. Problema fundamentală a educației tradiționale este lipsa încrederii în copil pentru a-și ghida în continuare propria dezvoltare — și de a ghida educatorii în sprijinirea acestei sarcini.

Educația Montessori începe cu înțelegerea că rolul adultului este de a ajuta la descătușarea puterilor de dezvoltare existente din naștere. Copilul, din cele mai timpurii momente ale vieții, deține energii constructive care îi ghidează formarea minții și coordonarea corpului. Abordarea Montessori a fost dezvoltată fără idei preconceptuate privind modalitatea cea mai bună de a ajuta copilul în călătoria sa spre a deveni adult. De fapt, ideile-cheie Montessori s-au născut din observarea copiilor în diferite culturi și în multe țări, și anume:

1. Există patru planuri-cheie de dezvoltare în călătoria către maturitate: 0-6 ani, 6-12 ani, 12-18 ani și 18-24 ani. Fiecare plan are propriile obiective: în primul, dezvoltarea sinelui ca ființă individuală; în al doilea, dezvoltarea ființei sociale; în al treilea, nașterea adultului și găsirea propriului sentiment de sine; în al patrulea, consolidarea personalității mature și devenirea unui explorator specializat.

Dezvoltarea completă a ființei umane adulte necesită ca nevoile specifice fiecărei perioade să fie satisfăcute.

2. În cadrul fiecărui plan copilul sau adolescentul are 'sensibilități' specifice sau 'ferestre de oportunitate' pentru a dobândi o anumită trăsătură umană - cum ar fi o sensibilitate care ghidează copilul spre achiziția limbajului în primul plan (0-6 ani) sau care ghidează copilul către dezvoltarea unei 'busole' morale, în al doilea plan (6-12 ani).

3. În plus față de aceste perioade 'senzitive' specifice vârstei, ființele umane au o serie de tendințe comportamentale care oferă fiecărui copil capacitatea de a se adapta în funcție de locul și timpul său. Aceste trăsături umane - de exemplu, a explora, a ordona, a manipula, a imagina, a repeta, a lucra și a comunica - au fost de importanță crucială pentru evoluția umană și sunt active în copil.

În secțiunile care urmează este explicat modul în care educația Montessori răspunde acestei înțelegeri a dezvoltării copilului:

PRACTICA MONTESSORI

Un mediu pregătit

Educația Montessori caută să ofere copiilor medii ideal amenajate în funcție de fiecare etapă de dezvoltare; acest lucru le permite să răspundă chemării interioare a 'stărilor senzitive' specifice și le oferă libertatea să acționeze în concordanță cu tendințele lor umane înnăscute. Astfel, dacă educația este văzută ca o metodă de a împlini potențialul optim al copilului pentru fiecare fațetă a personalității sale în devenire, acest 'mediu pregătit' oferă o fundație sigură și permanentă pentru educație.

Mediul pregătit este diferit pentru fiecare plan de dezvoltare dar ghidat de aceleași principii. Mediul pregătit și rolul profesorului în clasă deosebește Montessori de celelalte abordări educaționale. De exemplu, activitatea independentă constituie aproximativ 80% din lucrul într-o clasă Montessori în timp ce activitățile conduse de profesor reprezintă restul de 20%. În general, un raport inversat al procentelor este valabil pentru educația tradițională. Mediile speciale permit copiilor să îndeplinească diverse sarcini care le permit să ia în considerare relațiile. Natura logică, secvențială a mediului oferă structuri ordonate care conduc către descoperire: sunt descoperite teoreme, nu prezentate; regulile de

ortografie sunt deduse prin recunoașterea șabloanelor și nu doar memorate. Fiecare aspect al curriculum-ului implică invenție creativă și analiză atentă. Ținând cont de rezultatele de învățare ale fiecărui nivel Montessori, trebuie subliniat faptul că la fel de important ca ceea ce știi este și motivul și modul în care studenții ajung la ceea ce știi.

Cela mai cunoscute exemple de mediu pregătit în stil Montessori sunt cele pregătite pentru copiii de 3-6 ani. La această vârstă de formare copilul își consolidează formarea eu-lui ca individ începută la naștere. Mediul este pregătit ca un pod între casă și lumea mai largă. D-na Montessori a denumit acest loc “Casa dei Bambini “ - “Casa copiilor”.

Materiale Montessori

Primele materiale pe care le întâlnește copilul în Casa Copiilor Montessori sunt activitățile ‘vieții practice’. Acestea sunt activități de zi cu zi, cu care copilul este familiarizat de acasă, precum a turna un lichid, a curăța o masă, a curăța pantofii sau a încheia nasturi. Copilul este ajutat să câștige independență prin achiziționarea anumitor abilități și, în același timp, principalul scop al acestor activități este de a ajuta copilul să-și dezvolte capacitatea de a se concentra și a-și coordona mișcările.

Celelalte arii ale curicului pentru copiii de la această vârstă sunt senzorială, matematica și limbajul. Materialele senzoriale răspund modului în care copilul învață la această vârstă - prin simțuri, mai degrabă decât prin intelect. Acestea sunt materiale care rafinează fiecare simț, la fiecare activitate accentuând o anumită calitate, cum ar fi culoarea, mărimea, intensitatea volumului, gustul sau greutatea. De exemplu, materialul cunoscut drept turnul roz este alcătuit din zece cuburi roz de diverse mărimi. Copilul de 3 ani construiește un turn cu cel mai mare cub la bază și cu cel mai mic în vârf. Acest material accentuează conceptul de mărime. Cuburile sunt toate de aceeași culoare și material; singura diferență este mărimea și, desigur, greutatea. Alte materiale evidențiază diferite alte concepte: tablete colorate pentru culoare, materiale geometrice pentru formă, și așa mai departe.

Pe măsură ce copilul continuă explorarea, materialele inter-relaționează și se dezvoltă unul din celălalt. Ulterior, în primii ani de școală descoperă noi aspecte ale diverselor materiale. În studiul volumului, de exemplu, copilul se poate întoarce la turnul roz și să descopere că dimensiunea cuburilor variază treptat de la un centimetru cub la un decimetru cub. La vârsta pre-școlară, când copilul este bombardat de informații

senzoriale, aceste materiale ajută copilul să-și ordoneze lumea, să-i găsească un sens și să-și sporească percepția asupra ei precum și admirația.

Abilitatea de a număra sau calcula, de a scrie sau citi, sunt rezultate secundare pe care copilul le obține în timpul sau în mediul pregătit, și nu obiectivul. Lucrând cu diferitele materiale senzoriale, copilul și-a rafinat diferențierea mărimilor până la a dori să afle cu cât este mai mare un obiect față de celălalt. Materialele de matematică decurg firesc de aici. Când un copil ajunge la acest punct, el are nevoie să-i fie prezentat conceptul de numere, pentru a-i susține interesul.

Același lucru se aplică și în cazul limbajului. Subtila pregătire oferită copilului în acest mediu - o dietă bogată de cântece, povești și poezii, sau controlul asupra mișcării mâinii prin lustruirea încălțămintei - permit copiilor de 4-5 ani să înceapă să scrie sau să citească fără efort. Educația Montessori folosește de 100 de ani un sistem eficient de fonetică sintetică. În centrul acestui sistem este un set de "litere din șmirghel", plăci individuale cu simbolul principal pentru fiecare din cele 26 de litere, precum și pentru sunetele obținute din două litere, în limba engleză (ex. 'sh' sau 'oa'). Copiii de trei ani văd și simt aceste simboluri și pronunță sunetul corespondent, absorbind combinația de sunete și simboluri prin trei simțuri diferite în mod simultan.

În final, limbajul și extensiile senzoriale îi aduc copilului lumea sa cu animalele, plantele și oamenii din ea. Precum orice lucru oferit copilului la această vârstă, materialele sunt bazate pe senzații și sunt introduse într-o ordine anume: mai întâi lumea, apoi plantele și animalele din ea; primele animale, apoi mamiferele, păsările, amfibiile, reptilele și peștii; în primul rând, concretul - planta reală - apoi imaginile mai abstracte sau descrierile lor.

Materiale care sprijină independența

Materialele în sine invită la activitate. Există aranjamente viu colorate de forme geometrice, puzzle-uri, mărgelile colorate, și diverse tije și cuburi specializate. Toate materialele dintr-un mediu Montessori sunt proiectate pentru a spori la maximum independența copilului. Toate, inclusiv mop-ul sau peria, sunt de dimensiuni potrivite copilului; activitățile sunt prezentate într-o manieră ordonată pe rafturi ușor accesibile; iar materialele sunt proiectate astfel încât copilului să-i fie ușor să identifice și să corecteze treptat orice eroare. Acest ultim punct elimină necesitatea corectării de către educator - fapt ce a devenit un pilon în educația tradițională. În loc să existe o forță externă care să

judece, copilul se bazează pe judecata impersonală a simțurilor sale. Orientarea prin material poate fi mecanică (piesele se potrivesc împreună numai într-un anumit fel), poate fi vizuală (verificarea din privire a grupelor de obiecte sortate prin atingere), sau ar putea fi o foaie cu răspunsuri. Oricum, depinzând de propria sa auto-apreciere, copilul dezvoltă un 'sentiment prietenos' vizavi de eroare, așezându-l pe calea auto-perfecționării.

Grupuri de vârste mixte

În familie, la locul de muncă sau în societate, în ansamblu, interacționăm constant cu oameni care sunt mai tineri sau mai în vârstă. Copiii din școlile tradiționale sunt singurii membri ai societății împărțiți după vârstă. Mediul cu vârste amestecate reprezintă o trăsătură importantă a educației Montessori. De vreme ce copiii au nevoie de medii diferite în etape diferite ale dezvoltării lor, clasele sunt amestecate în intervale - de exemplu, 0-3 ani, 3-6 ani, 6-12 ani sau 12-15 ani. Copilul cel mai tânăr este înconjurat de modele puțin mai dezvoltate decât el. În mod similar, copilul mai mare se găsește într-o poziție de responsabilitate și, arătându-i copilului mai mic ce știe, își confirmă, într-un mod mai sigur decât orice test, dimensiunile cunoașterii sale. Cooperarea înlocuiește competiția și devine forța motoare în aceste mini-societăți. Auto-educația facilitată de mediul pregătit înseamnă că fiecare copil învață și se dezvoltă în ritmul său.

Libertate și disciplină

La fel de importantă ca mediul fizic și conținutul său este funcționarea socială a mediului. Mediul Montessori oferă copiilor instrumentele de care au nevoie dar aceștia au nevoie și de libertate pentru a le folosi și a-și manifesta tendințele de a repeta, a explora sau a manipula.

Fiecărui copil i se oferă libertatea de a alege. Interacțiunea copilului cu mediul este cea mai productivă - din punctul de vedere al dezvoltării individuale - atunci când este auto-aleasă și fundamentată pe interesul propriu. Din momentul în care copiii intră dimineața în clasă au libertatea de a alege activitățile pentru ei înșiși. Un copil va alege să-și înceapă ziua cu a bea și a sta de vorbă înainte de a spăla niște cești. Apoi ar putea alege să se așeze și să nu facă nimic, urmărindu-și în liniște prietenii, înainte de a alege să se alăture unui grup care cântă. Un altul ar putea ca, imediat de la sosire, să înceapă să urmărească cu degetele câteva litere tipărite în șmirghel iar mai apoi să scrie pe o

tablă. Aceasta reprezintă 'auto-educația'— copilul are libertatea de a răspunde educatorului din interiorul său și are acces la materiale din mediu care pot satisface fiecare nevoie de dezvoltare.

Fiecărui copil i se acordă, de asemenea, libertatea de timp. Este liber să lucreze cu o activitate cât timp dorește, liber să o repete de oricâte ori dorește sau pur și simplu, să nu se grăbească. Un copil de 4 ani poate petrece 1 oră și jumătate spălând mai mult de 50 de cârpe mici care au fost folosite în timpul dimineții. El va fi lăsat în pace, nederanjat, și va termina atunci când forța care l-a împins să se concentreze în toată acea durată de timp va fi satisfăcută. Astfel de perioade lungi de concentrare sunt adesea observate în mediile Montessori chiar și la copii care au doar 3 ani.

În mod paradoxal, tocmai această libertate conduce la disciplină. Abordarea tradițională pentru disciplină susține că, în mod inerent, copiii sunt dezordonați iar dorințele și impulsurile lor trebuie inhibate printr-o disciplină externă. O ipoteză larg răspândită susține nevoia copiilor de recompense (cum ar fi stele aurii) sau pedepse (cum ar fi 'timpul la colț') pentru a se comporta adecvat. În educația contemporană, balanța s-a schimbat de la pedepse la recompense, dar problema rămâne aceeași. Dacă motivul extern este retras, în interiorul persoanei există doar o slabă voință sau busolă morală care i-ar direcționa intențiile și acțiunile. Dorința de a învăța sau coopera în cadrul societății are la bază mai mult noțiunea de 'trebuie' în loc de 'doresc'.

Educația Montessori sprijină dezvoltarea voinței copilului. Prin decizii constante (alegeri) se dezvoltă abilitatea copilului de a-și asculta interesele și impulsurile. Dar, în același timp, mediul în sine conține limite, atât naturale cât și sociale, prin care copilul practică constant inhibarea acelor impulsuri. De exemplu, în mediul pregătit există un singur set din fiecare material — un șevalet pentru pictură, de exemplu. Dacă un copil are impulsul de a picta și un altul pictează deja, limitarea acelui impuls vine natural. În mod similar, o activitate, aleasă în mod liber, este completă doar când a fost pusă înapoi la locul ei pe raft, gata pentru a fi folosită de cealaltă persoană; singura limită la libertatea individuală fiind nevoile grupului ca întreg.

Educația Montessori are un termen special pentru procesul prin care caracteristici precum inițiativă, auto-disciplină, concentrare, independență, dorință de activitate cu scop, compasiune devin manifeste în copil - 'normalizare'. Acest lucru nu se referă la o standardizare sau la un proces de a fi forțat să se conformeze, ci descrie un proces unic în dezvoltarea copilului. Maria Montessori a folosit acest termen pentru a-și indica propria credință cum că aceste caracteristici sunt caracteristicile normale ale copilăriei. Ea credea

că acele caracteristici pe care noi le asociem în mod normal cu copilăria — cum ar fi capriciozitatea, egoismul, lenea și incapacitatea de concentrare - apar numai când dezvoltarea naturală a copilului este zădărnicită. Când copiilor li se oferă libertatea într-un mediu potrivit nevoilor lor, ei înfloresc. După o perioadă de concentrare intensă, lucrând cu materiale care le trezesc în întregime interesul, copiii par să fie îmborsăți și mulțumiți. Prin activitate concentrată continuă pe care singuri și-au ales-o, copiilor li se dezvoltă pacea și disciplina interioară. Această 'normalizare' reprezintă singurul și cel mai important rezultat al educației Montessori.

GHID PENTRU PROGRAMELE MONTESSORI ÎN FUNCȚIE DE VÂRSTE

Educația Montessori se fundamentează pe auto-construirea continuă a copilului — zilnic, săptămânal, anual — pe durata programului. Deși școlile Montessori sunt împărțite în clase de vârste multiple — copilăria mică (0-3 ani), preșcolari (3-6 ani), ciclul primar (6-12 ani) și secundar (12-18 ani) — mediile pregătite introduc serii neîntrerupte de etape de învățare, un continuum. Fiecare din mediile pregătite descris mai jos va reflecta caracteristicile de învățare naturale ale copilului în fiecare etapă de dezvoltare. Educația Montessori pentru copiii de vârste între 0-12 ani este răspândită în întreaga lume. Recent, a început un efort concertat pentru dezvoltarea programului secundar pentru vârstele 12-18.

Copilăria mică (0-3 ani)

Pentru copiii sub 3 ani, există câteva medii Montessori care oferă o largă varietate de opțiuni și oportunități pentru implicare din partea părinților.

Creat special pentru părinții care lucrează, Nido este un mediu pregătit pentru copiii de la 2 sau 3 luni până când merg bine în două picioare.

Clasa părinte-copil oferă un mediu în care părinții și copiii interacționează alături de un adult cu pregătire Montessori care folosește mediul pentru a le facilita interacțiunea. Persoanele care îi îngrijesc sunt învățate cum să observe ce fac bebelușii lor pentru a ști ce să le ofere.

După ce încep să meargă, copiii se alătură grupului celor peste 1 an, unde le sunt cultivate coordonarea motorie primară, independența și limbajul. Mai degrabă decât o clasă, reprezintă un mediu de cultivare unde copii foarte mici experimentează primul lor contact structurat cu alți copii. Copiii se angajează în activitățile practice ale vieții de zi cu

zi, cum ar fi împăturirea, pregătirea unei gustări, spălatul sau măturatul; explorează o arie de limbaj, precum obiecte în miniatură, carduri care denumesc anumite cuvinte și cărți; și participă la pictură, cântat și alte experiențe artistice.

Casa copiilor (3-6 ani)

Clasa preșcolară Montessori este o 'sufragerie' pentru copii. Copiii își aleg activitățile dintre materialele auto-corectoare care se află pe rafturile deschise ce permit copiilor să învețe prin propriile simțuri. Mediul preșcolar unifică funcționarea psiho-socială, fizică și academică a copilului. Sarcina sa importantă este de a oferi copiilor o fundație generală, timpurie care include o atitudine pozitivă vizavi de școală, încredere interioară și un simț al ordinii, mândrie pentru mediul fizic, curiozitate permanentă, obiceiul de a se concentra, obiceiuri precum a avea inițiativă și a insista, abilitatea de a lua decizii, auto-disciplină și un simț al responsabilității față de ceilalți membri ai clasei, școlii și comunității. Această fundație le va permite să dobândească cunoștințe și aptitudini mai specializate pe parcursul carierei lor școlare. Activitățile din 'Casa copiilor' sunt prezentate mai detaliat în secțiunea 'Materiale Montessori' de mai sus.

Educația primară (6-12 ani)

Ca și în perioada preșcolară, materialele Montessori din clasa primară reprezintă o cale de a atinge un scop - și anume, de a stimula imaginația, sprijini gândirea abstractă, genera o imagine de ansamblu asupra sarcinii și scopului omului. Copilul lucrează în cadrul unui sistem filozofic, punând întrebări despre originile universului, natura vieții, oameni și diferențele dintre ei, și așa mai departe. Bazându-se pe fapte, studiile interdisciplinare combină elementele de bază - cititul, scrisul și aritmetica cu geologia, biologia și antropologia în studiul istoriei naturale și ecologiei lumii.

Programul este alcătuit din narațiuni care leagă și oferă o perspectivă plină de inspirație asupra universului și locului oamenilor în el. Aceste narațiuni sau 'Mari lecții' acoperă istoria universului de la originile sistemului solar, pământului și formelor de viață la apariția culturilor umane și nașterea civilizației. Ajutat de diagrame impresioniste, linii ale timpului și, în unele cazuri, experimente științifice, copilul studiază în detaliu 'Marile lecții' iar acest lucru conduce la venerație și respect pentru întreaga cunoaștere.

Sunt integrate studiile nu numai în ce privește materiile dar și în ce privește învățarea morală, având drept rezultat apreciere și respect pentru viață, empatie morală și o credință fundamentală în progres, contribuția individului, universalitatea condiției umane și sensul adevăratei dreptăți. Se pune accent pe cercetare și studiu aprofundat folosind sursele primare și secundare (fără manuale sau foi de lucru) precum și alte materiale. Acest lucru presupune că copiii își vor planifica propriile lor 'deplasări' pentru a folosi resursele comunității dincolo de cei patru pereți ai clasei.

Adulții formați Montessori care conduc programul sunt 'generalisti luminați', ghizi care pot integra predarea tuturor materiilor nu ca discipline izolate ci ca părți ale unei întregi tradiții intelectuale.

Educația secundară (12-18 ani)

Programul pentru adolescenți se centrează pe participare economică reală la societate. Până la această vârstă, copilul a experimentat numai societățile mediate ale Casei Copiilor și ale mediilor primare dar, o dată ce copilul atinge adolescența, este important, pentru a se defini pe sine și locul său în lume, să contribuie la comunitatea sa. Învățarea are la bază un proiect - o fermă sau alt business mic - care oferă adolescentului oportunitatea de a explora cum funcționează societatea în realitate. Activitatea mentală și fizică sunt legate iar domeniile de cunoaștere culturală - în mod tradițional separate în 'materii' abstracte - sunt integrate și legate de experiențe din lumea reală.

Tânărul adolescent (12-15 ani) parcurge schimbări fizice și emoționale profunde și, în această perioadă vulnerabilă, are nevoie să fie îngrijit. În cadrul programului Montessori i se oferă timpul și spațiul de a înțelege schimbările pe care le experimentează fără să existe presiunea testelor și examenelor. Acestea pot veni în anii secundari 'mai mari' (15-18) când individul se simte mai sigur pe sine.

Traducere din engleza de [Lucia Popescu](#)

Tradus și postat cu acordul [Asociației Montessori Australia](#)